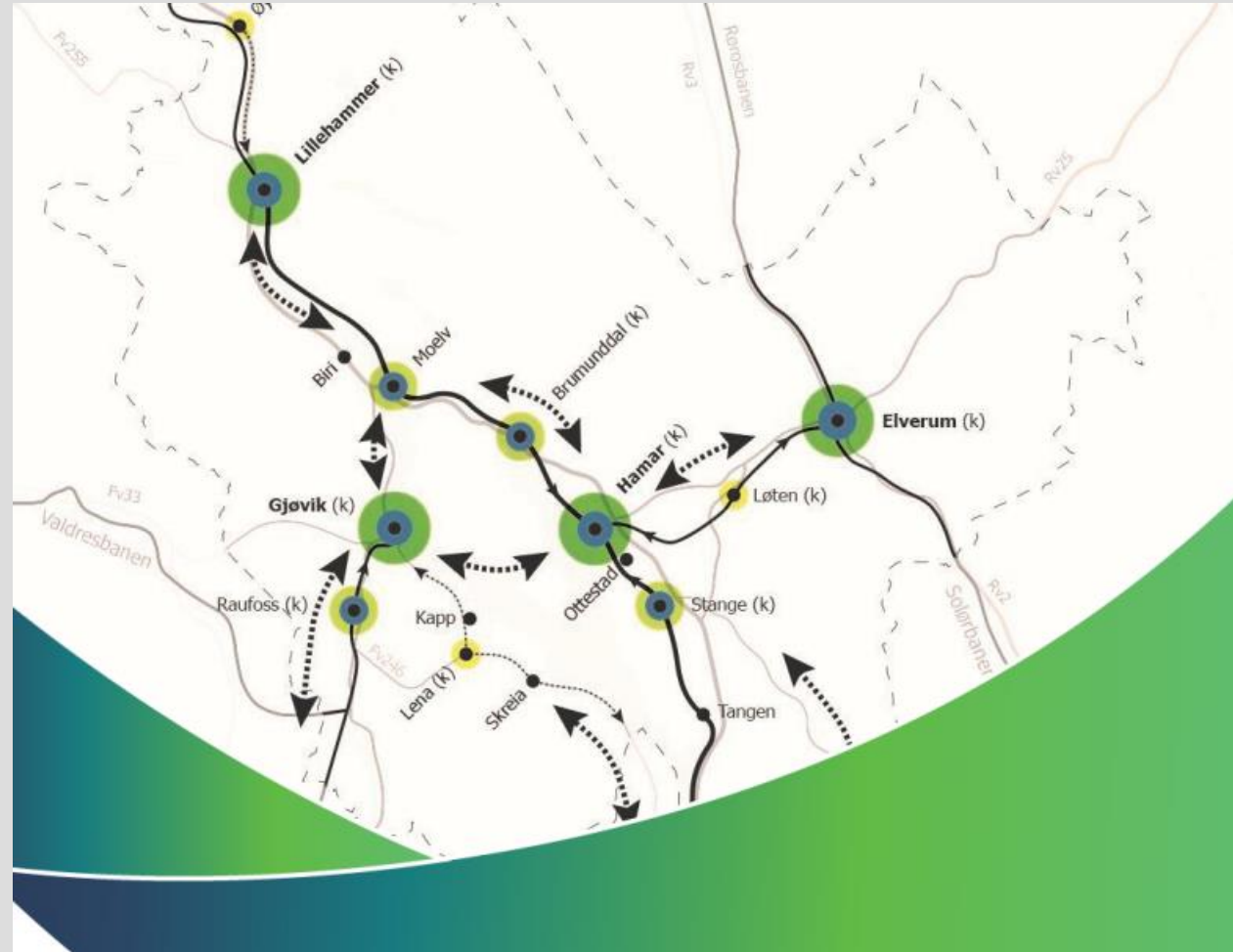

Nullvekstmål i Mjøsbyen

– hva vil det bety?

Innhold

- 1 Bakgrunn
- 2 Om nullvekstmålet
- 3 Kjennetegn ved reisevanene i Mjøsbyen
- 4 Hva vil nullvekstmålet bety for Mjøsbyen?
- 5 Oppsummering og veien videre

Bakgrunn

Mjøsbyen har et sterkt ønske om tettere og mer forpliktende finansiering- og samarbeidsformer mellom stat, fylkeskommune og kommune. En aktuell tilnærming er påvirkningsarbeid for å bli en del av den nye tilskuddsordningen for klima- og miljøvennlig byutvikling og god framkommelighet.

For å søke om midler fra denne tilskuddsordningen er det en forutsetning at de lokale partene forplikter seg til å følge opp nullvekstmålet for persontransport med bil, og gjennomfører tiltak innenfor egne ansvarsområder som bidrar til måloppnåelsen.

Norconsult fått i oppdrag å beskrive hva nullvekstmålet er, og hva målet vil kunne bety for Mjøsbyregionen. Hensikten er å klargjøre premissene for nullvekstmålet, som grunnlag for en videre lokalpolitisk drøfting av om det er aktuelt for Mjøsbyregionen å slutte seg til dette målet.

Styringsgruppen for Mjøsbyen har tidligere oversendt innspill til arbeidet med Nasjonal transportplan 2022-33

«Mjøsbyen støtter tidligere innspill fra nettverket for de 5 regionbyene om at følgende premisser er viktige for en belønningsordning for mellomstore byområder:

- *Avtaler på tvers av forvaltningsnivå*
- *Nullvekstmålet*
- *Tilskudd til grønn transport (kollektivdrift, sykkel, gange)*
- *Lokal vilje til helhetlig virkemiddelbruk*
- *Enkelt styringssystem*
- *Faglige utredninger*
- *Smart og bærekraftig*
- *Mest mulig lokal styring*
- *Utbetaling basert på måloppnåelse*
- *Enklest mulig indikatorsett*

I tillegg bør følgende premisser inngå:

- *Krav om regionalt samarbeid om areal- og transportstrategier og tiltak i byområdet der kommunene i det funksjonelle bo- og arbeidsmarkedet, fylkeskommune, statlige transportetater og statsforvalter deltar.*
- *En belønningsordning bør også gi insentiv til å ta i bruk ny teknologi.»*

Om nullvekstmålet

Hva er nullvekstmålet?

Historikk

Nullvekstmålet ble første gang lansert i Klimaforliket i 2012 og i Nasjonal transportplan (NTP) 2014-2023 - videreført i NTP 2018-2029.

Opprinnelig mål: «Veksten i persontransporten i storbyområdene skal tas med kollektivtrafikk, sykling og gange».

Regjeringen fastsatte **videreutviklet nullvekstmål** i 2020, som er gjeldende mål i Nasjonal transportplan 2022-2033.

Det videreutviklede nullvekstmålet tydeliggjør at målet har til hensikt å løse flere utfordringer.

Gjeldende nullvekstmål

«I byområdene skal klimagassutslipp, kø, luftforurensning og støy reduseres gjennom effektiv arealbruk og ved at veksten i persontransporten tas med kollektivtransport, sykling og gange.»

Nullvekstmålet betyr at vi ikke skal kjøre mer personbil enn i dag selv om befolkningen øker. Gjennomgangstrafikk og næringstrafikk kan vokse.

Gevinster av nullvekstmålet

Måloppnåelse har flere positive konsekvenser for folkehelse og økonomi:

- Mindre behov for å bygge ut ny infrastruktur
- Mindre behov for areal til parkering
- Køene reduseres
- Trafikkulykkene reduseres
- Mindre støy
- Mindre svevestøv

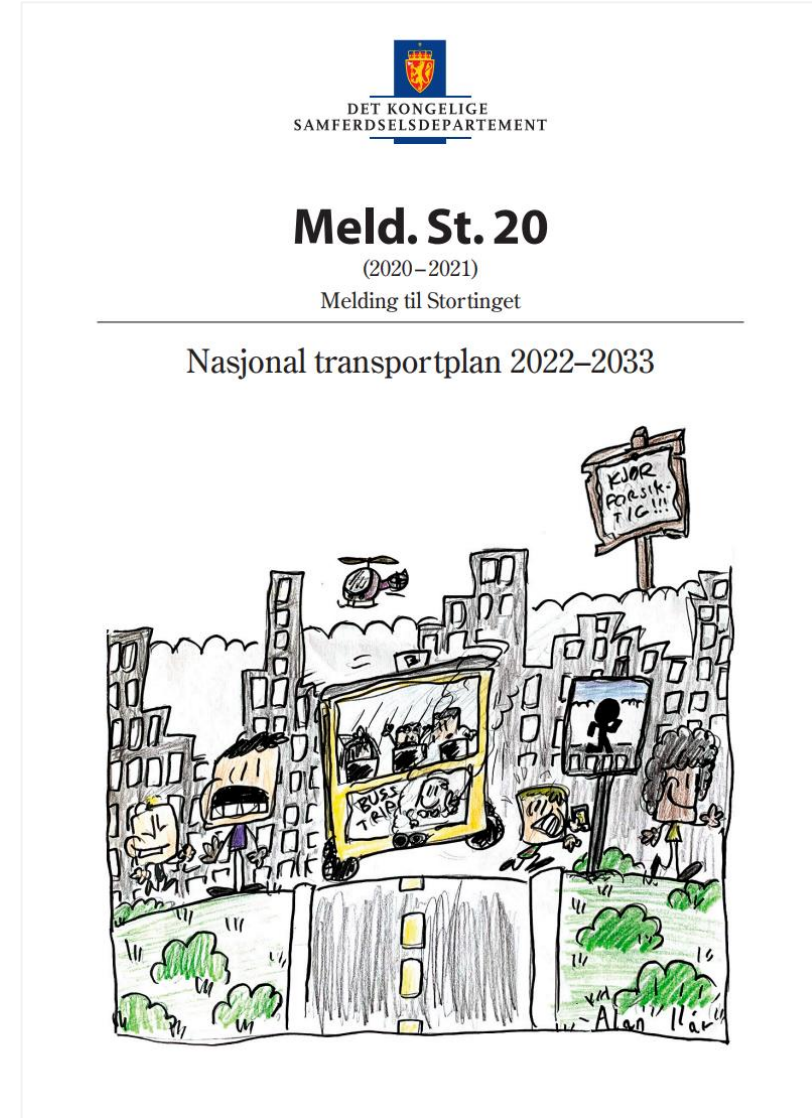
Elbiler bidrar også med behov for infrastruktur og parkering, køer, ulykker, støy og svevestøv og er derfor omfattet av nullvekstmålet.

Hvilke byområder omfattes av nullvekstmålet?

Fra nasjonale myndigheter er forpliktelse til nullvekstmålet en betingelse for å

- inngå byvekstavtale
- tildeles belønningsmidler
- søke om midler fra den nye tilskuddsordningen

Hvilken trafikk omfattes av nullvekstmålet?

Hvordan måles nullvekstmålet?

Trafikktellinger (byindeksen) skal være hovedindikatoren for oppfølgingen av det videreutviklede nullvekstmålet.

Det er åpnet for at trafikken i hovedsak kan måles der hensynene bak nullvekstmålet er til stede – dvs. den **mest sentrale delen av byområdet** og på **innfartsårer** i tilknytning til definerte vekstområder.

Målingene vurderes på bakgrunn av et treårig glidende snitt (de siste 36 måneders indekstall).

Trafikkarbeid som beregnes ved hjelp av **reisevaneundersøkelsen**, skal inngå som støtteindikator. Det skal være netto nullvekst i perioden.

I dag gjelder dette byvekstavtalene. Metode for måling av nullvekstmålet i den nye tilskuddsordningen er ikke avklart.

Kjennetegn ved reisevanene i Mjøsbyen som påvirker potensial for måloppnåelse

Transportressurser

Biltilgang: 90 prosent av befolkningen har tilgang til minst en bil, og 92 prosent av den voksne befolkningen har førerkort for bil.

Tilgang til parkeringsplass: 86 prosent av de yrkesaktive har gratis parkeringsplass hos arbeidsgiver.

Avstand til holdeplass: 6 av 10 bor innenfor 500 meter fra en aktuell kollektivholdeplass.

Kollektivtilbud: 10 prosent oppgir at de har et kollektivtilbud som går minst fire ganger i timen på dagtid, og 22 prosent har et tilbud som går minst to ganger i timen.

Sykkel: Om lag 30 prosent av befolkningen bor maksimalt 10 minutter fra sentrum med sykkel, eventuelt 20 minutter til fots.

Kjennetegn ved reisene

Mange korte reiser: Nesten 40 prosent av reisene er under 3 kilometer lange.

Bilreiser er dominerende: 7 av 10 reiser i Mjøsbyen er bilreiser - bilreiser utgjør 81 prosent av transportarbeidet.

De som bor sentralt bruker mindre bil: Bosatte tettstedene Hamar, Lillehammer og Elverum reiser mindre med bil og går og sykler mer enn de som er bosatt i resten av kommunen.

Handle- og servicereiser utgjør den største andelen av de daglige reisene. 28 prosent av reisene er handle-/servicereiser, 23 prosent er arbeidsreiser.

8 av 10 av arbeidsreisene gjennomføres med bil.

Hva vil nullvekstmålet bety for Mjøsbyen?

Nullvekstmålet for Mjøsbyen

Avgrensning

Personbiltrafikk i hele avtaleområdet

Gjelder personbiltrafikk inn og ut av Gausdal, Øyer, Lillehammer, Ringsaker, Hamar, Løten, Elverum, Stange, Gjøvik, Vestre Toten og Østre Toten.

Unntak

Gjennomgangstrafikk: trafikk som verken starter eller stopper i kommunene i avtaleområdet

Nærings- og nyttetransport: gods-, vare -og tjenestetransport (med små og store kjøretøy)

Målemetoder

Byindeks

Det må etableres en indeks basert på trafikkregisteringspunkter. Indeksen skal gi et representativt bilde av trafikken på veinettet i avtaleområdet.

Eksisterende trafikkregisteringspunkter kan brukes som utgangspunkt. Behov for supplering og plassering må vurderes nærmere.

Indeksen fanger opp alle små kjøretøy. For å skille ut tjenestetransport er det tidligere gjort en antagelse om at denne transporten utgjør en viss andel av personbiltrafikken (som kan øke).

Trafikkarbeid (RVU)

Dersom det blir et krav om å følge opp måloppnåelse med RVU i tillegg til byindeks, må det kjøpes tilleggsutvalg for Mjøsbyregionen i den nasjonale reisevaneundersøkelsen.

Hva skal til for å nå nullvekstmålet i Mjøsbyen?

For å få et bilde av hvilke endringer som må til for å nå nullvekstmålet i 2037, ved utløpet av neste NTP-periode har vi gjort et svært forenklet regnestykke basert på tidligere beregninger (Urbanet Analyse rapport 104/2018). Vi har forutsatt at transportmiddelfordelingen er den samme i 2022 som den var i 2013/14. Regnestykket kan eventuelt oppdateres med RVU-data fra 2018/2019.

Vårt forenklete regnestykke viser at bilandelen må ned fra 73 prosent til 69 prosent i 2037 (bilførere og bilpassasjer) for å nå nullvekstmålet.

I rapporten fra 2018 konkluderte Urbanet Analyse med at bilandelen måtte ned fra 73 prosent til 66 prosent i 2030 for å nå nullvekstmålet. Det kan dermed se ut til at det skal mindre til for å nå nullvekstmålet enn tidligere forutsatt. Dette skyldes at SSBs befolkningsframskrivning viste en betydelig lavere vekst i perioden 2014-2030 (12 prosent) enn framskrivningen for perioden 2022-2037 (6 prosent). Befolkningstallet har med andre ord mye å si for hvor krevende måloppnåelse vil være. Dersom befolkningsveksten øker mer enn prognosene, i tråd med Mjøsbystrategiens mål om bo- og arbeidsmarkedsforstørring, vil det bety behov for en forsterket innsats for å nå nullvekstmålet.

Hva betyr nullvekstmålet for Mjøsbyen?

Nullvekstmålet betyr at ca. 38 000 flere reiser per dag i Mjøsbyregionen i 2037 skal fordeles på gange, sykkel og kollektiv – ca. 23 000 av disse ville vært bilreiser dersom utviklingen fortsetter som i dag.

Fordelingen mellom gange, sykkel og kollektiv er avhengig av hvilke typer reiser som har størst potensial for overgang fra bil.

Transportmiddelfordeling og beregnet antall turer per dag for befolkningen i Mjøsbyen (13 år+) i 2022 og i 2037 gitt en trendutvikling og oppnåelse av nullvekstmålet. Basert på RVU-data 2013/2014 / Urbanet Analyse rapport 104/2018.*

	2022		2037 med trend		2037 med nullvekst	
	Antall turer	Andel	Antall turer	Andel	Antall turer	Andel
Til fots	111 534	18 %	118 378	18 %	134 961	21 %
Sykkel	24 785	4 %	26 306	4 %	29 991	5 %
Kollektivtransport	24 785	4 %	26 306	4 %	29 991	5 %
Bilfører	384 171	62 %	407 745	62 %	384 171	58 %
Bilpassasjer	68 159	11 %	72 342	11 %	72 342	11 %
Annet	6 196	1 %	6 577	1 %	6 196	1 %
Sum	619 631	100 %	657 654	100 %	657 654	100 %

*Følgende forutsetninger er lagt til grunn:

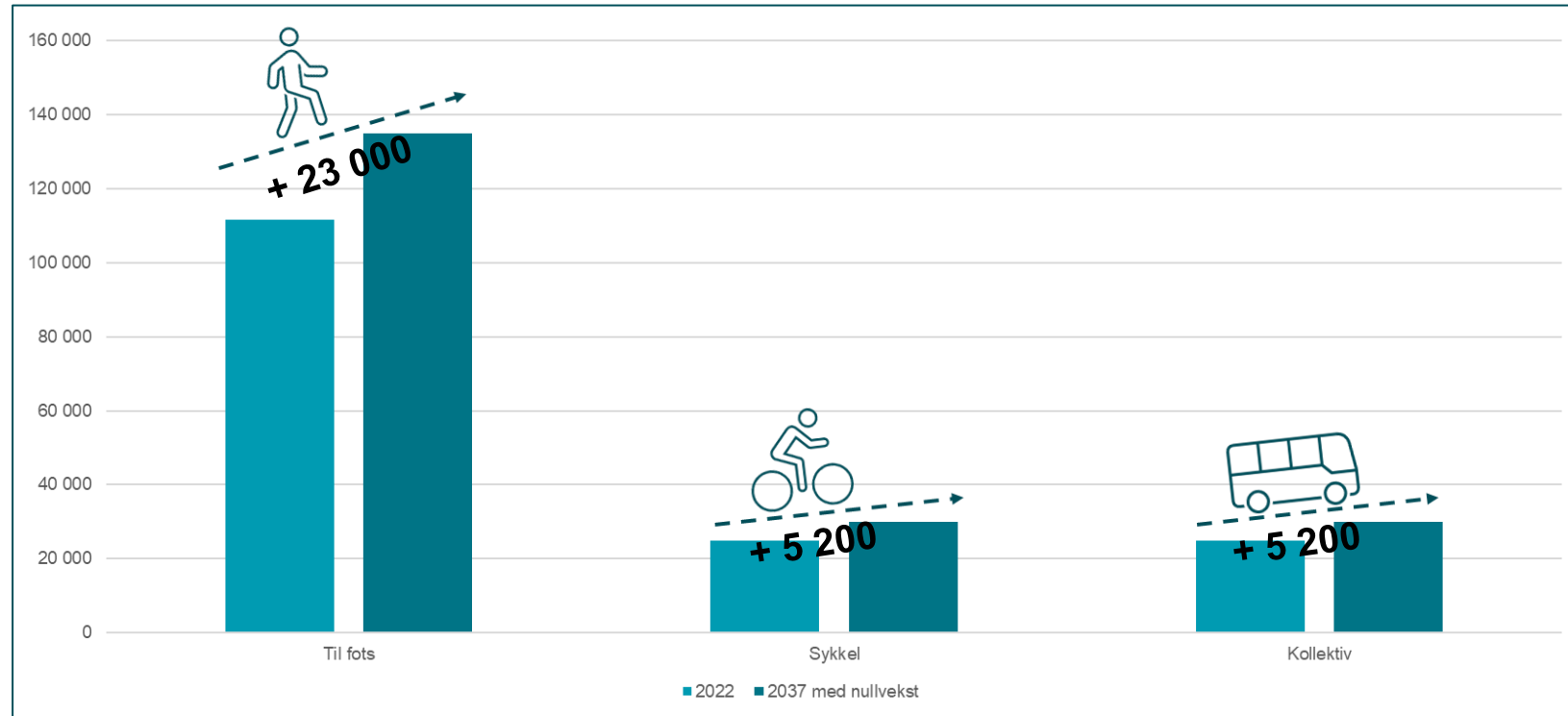
- SSBs befolkningsframskriving for 2022 og 2037 for kommunene i Mjøsbyen (inkl. Gausdal, som ikke var med i UA-rapporten)
- Befolkningen 13 år og eldre (samme avgrensning som RVU)
- Transportmiddelfordeling 2022 = 2013/2014
- Samme antall reiser i snitt som per person (3,3) som i 2013/2014
- Veksten i reiser med gange, sykkel og kollektivtransport er fordelt lik den forholdsmessige andelen de tre transportmidlene har i dag (70%/15%/15%)

Eksempel på betydning av nullvekstmålet: økning i antall kollektiv-, gang- og sykkelreiser

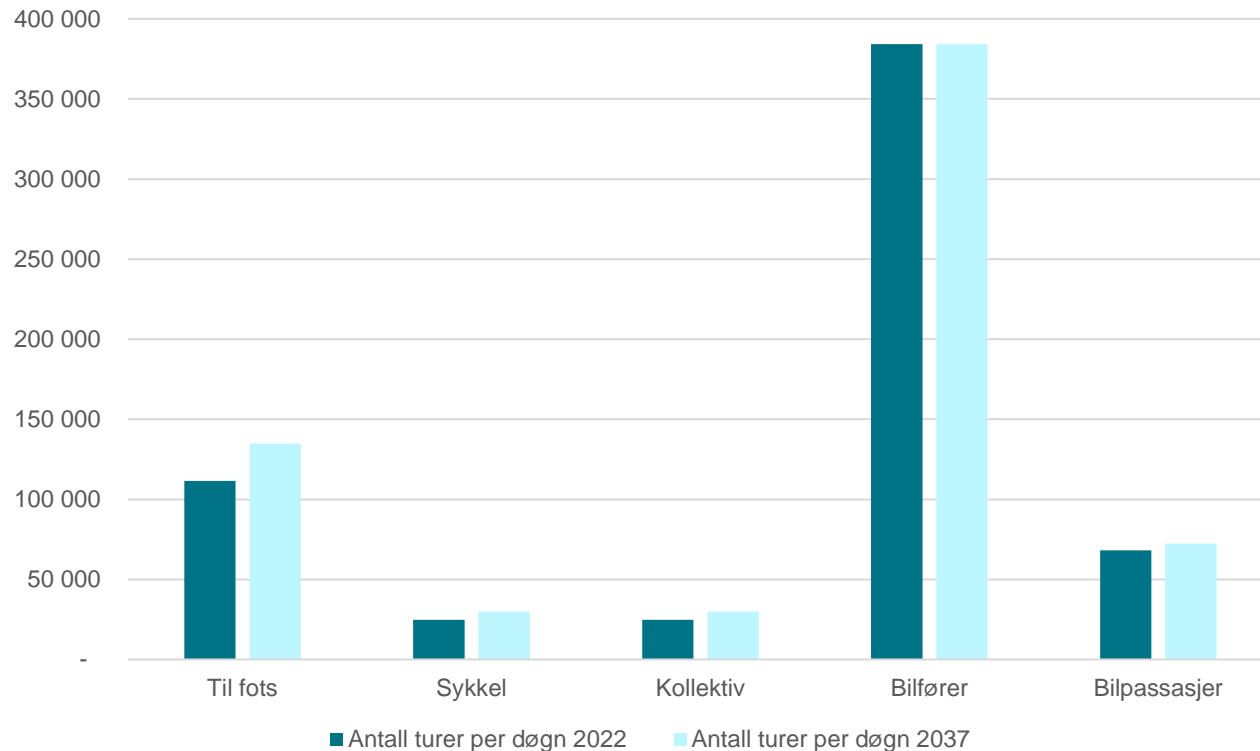
I Mjøsbyen kan nullvekstmålet *for eksempel* bety:

23 000 flere gangreiser,
5 200 flere sykkelreiser og
5 200 flere kollektivreiser
per dag i 2037 enn i 2022.

Antall turer per dag for befolkningen i Mjøsbyen (13 år+) i 2022 og i 2037 gitt oppnåelse av nullvekstmålet og en mulig fordeling mellom gange, sykkel og kollektivtransport. Grov beregning basert på RVU-data 2013/2014

De aller fleste reisene i Mjøsbyen vil være bilreiser selv om nullvekstmålet nås

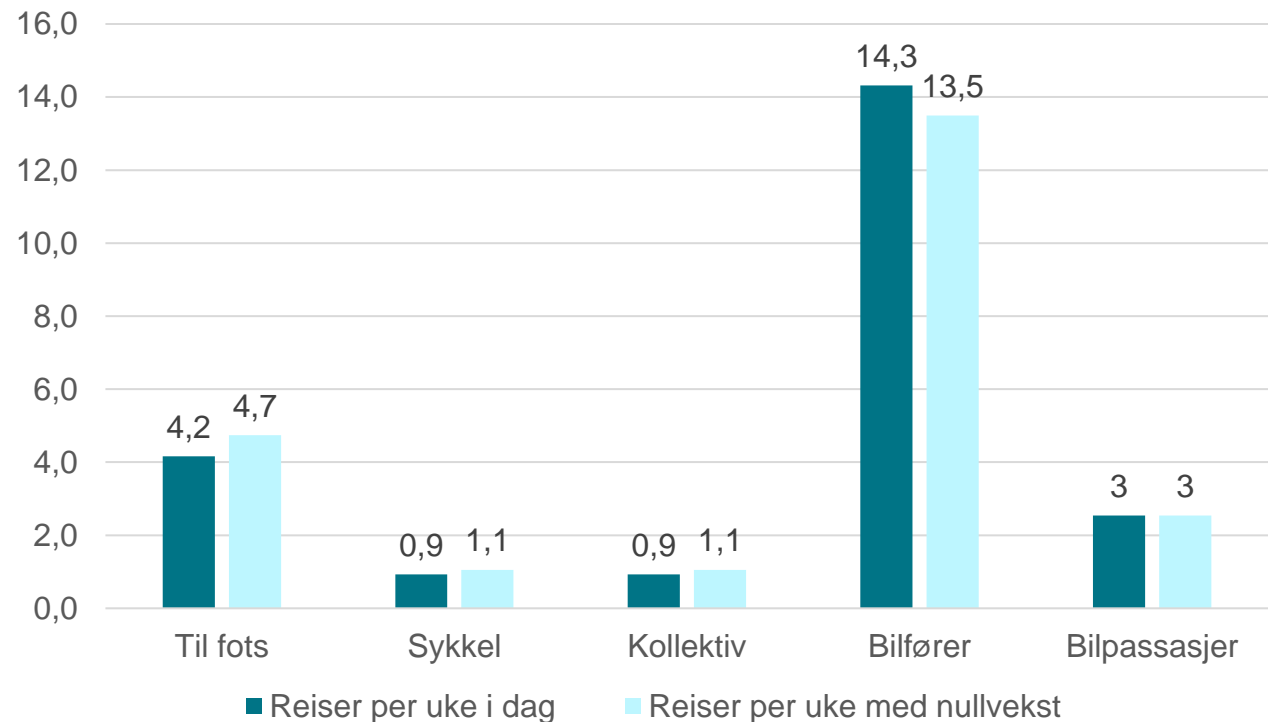
Beregnet antall turer per døgn for befolkningen i Mjøsbyen i 2022 og i 2037 gitt oppnåelse av nullvekstmålet. Basert på RVU-data 2013/2014 / Urbanet Analyse rapport 104/2018.*

Bil er den dominerende transportformen i Mjøsbyen i dag, og vil fremdeles være det selv om nullvekstmålet nås.

Bilen er for mange et helt nødvendig transportmiddel på mange typer reiser. Nullvekstmålet handler om å reise kollektivt, sykle og gå når du *kan*, men kjøre bil når du *må*.

Det skal ikke så mye endring til

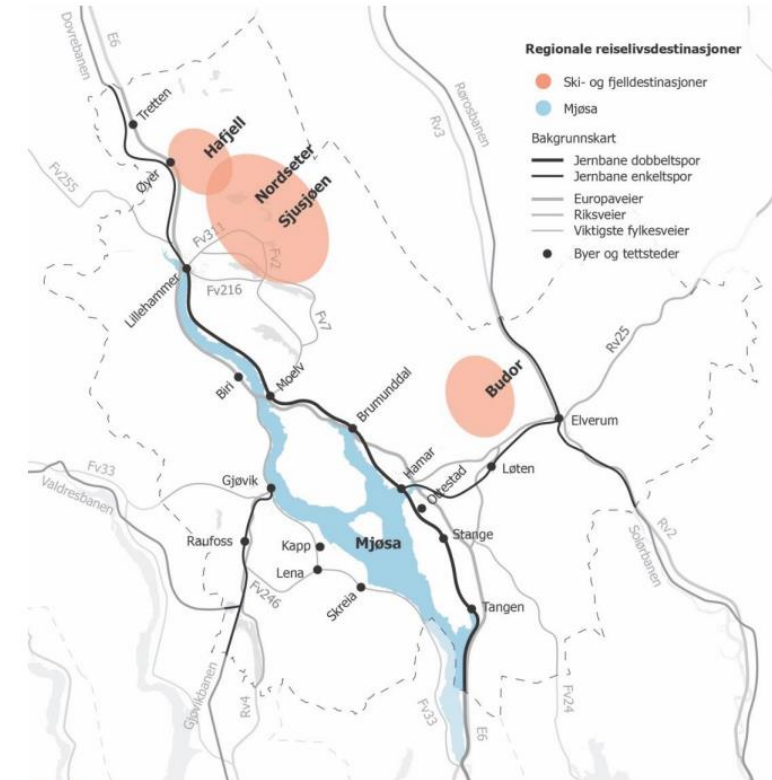
Hvis alle dropper en bilreise i uka kommer vi langt!

Reiser per uke per innbygger, fordelt på transportmiddel. Med dagens reisevaner og i en situasjon der nullvekstmålet nås. Eksempel-regnestykke, basert på data fra RVU 2013/2014.

Fritidsreiser i Mjøsbyen

- Innlandet har store reiselivs- og hyttestedestinasjoner.
- Totalt er det ca. 21 000 hytter / fritidsboliger i Mjøsbyen*
- Reiselivet er fortsatt i sterk utvikling og de senere årene har antallet fritidsboliger økt betydelig
- Videre vekst i reiselivet gir muligheter for næringsutvikling, men skaper også utfordringer for transport, arealbruk og handel:
  - Økt aktivitet bidrar til større utfordringer for naturverdier, biologisk mangfold og friluftsliv.
  - Målkonflikt mellom ønsket om å utvikle egne handelstilbud og ønsket om vekst i handelstilbudet langs hovedvegnettet
  - Genererer store transportstrømmer med bil, og skaper kapasitetsutfordringer i vegnettet både langs hovedvegnettet og gjennom byene.
- Anbefalte strategier i ATP-strategi for Mjøsbyen:
  - Prioritere utbygging av hytteområder som lar seg betjene kollektivt
  - Unngå økt arealspredning
  - Tilrettelegge for arealbruk som i minst mulig grad gir økt transportbehov og øker grunnlaget for gange og sykkel internt i hytte- og reiselivsområdene.
  - Utvikle reiselivsområdene gjennom god fortetting etter landsbymodellen.
  - Legge til rette for dagligvarehandel og nærservice for å redusere bilavhengigheten blant hyttebeboerne

Kartillustrasjon: Civitas

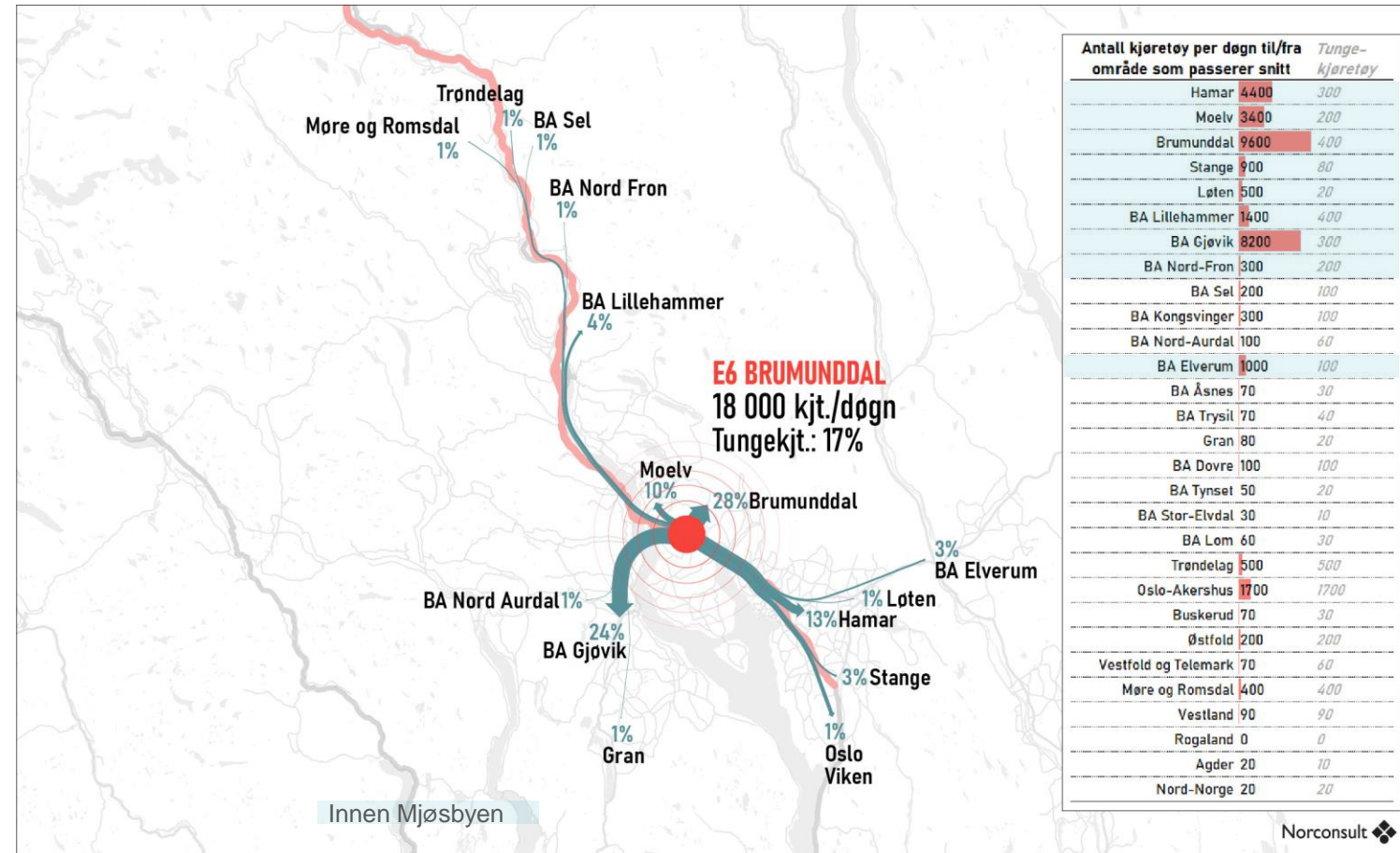
Reisestrømmer

Norconsult har analysert mobildata i et prosjekt for Nye Veier.

Resultatene for E6 Innlandet viser at gjennomgangstrafikken utgjør en relativt liten andel av trafikken - reisene internt i og inn/ut av Mjøsbyen dominerer.

Kartet viser reisestrømmer utenom helgene.

Reisestrøm	Andel av trafikken
Internt i Mjøsbyen	79,3 %
Inn og ut	14,4 %
Gjennom	6,6 %

Reisestrømmer E6 Innlandet, målt med mobildata. YDT. Kilde: Mobilitetsanalyse ved bruk av mobildata. Årsrapport 2019-2020 E6 Innlandet. Norconsult 2021.

Hva skal til for å nå nullvekstmålet i Mjøsbyen?

Tiltakspakker som kombinerer positive og restriktive tiltak

Både økt satsing på kollektivtransport, sykkel og gange, bilregulerende tiltak og arealpolitikk bør inngå i tiltakspakken.

Sykling og gåing bør spille en sentral rolle

En stor andel av bilreisene er korte lokale reiser, samtidig som rekkeviddeanalysen viser at en stor andel av befolkningen bor innenfor 10 minutters rekkevidde til sentrum med sykkel.

Tilrettelegging for bærekraftige mobilitetsløsninger i hytte- og reiselivsområdene

Viktig å tilrettelegge for arealbruk som i minst mulig grad gir økt transportbehov og som gir økt grunnlag for gange og sykkel.

Byutredninger i åtte byområder – hovedkonklusjoner (1)

Nullvekstmålet nås med kombinasjoner av tiltak

Det er fullt mulig å oppnå nullvekstmålet for persontransport med bil.

Nødvendig å kombinere kollektiv-/gang- og sykkeltiltak med restriktive tiltak for biltrafikk.

Eksempler på dette er parkeringstiltak og trafikantbetaling.

Ulike kombinasjoner av virkemidler som i samspill bidrar til måloppnåelse – hvilke kombinasjoner av virkemidler som er best varierer fra byområde til byområde

Byutredninger i åtte byområder – hovedkonklusjoner (2)

Arealbruk har stor betydning

Fortetting gjør det enklere å nå nullvekstmålet, spredning gjør det vanskeligere.

Kompakt byutvikling gir flere gående og syklende – på bekostning av bilbruk, men også på bekostning av kollektivtransport.

Spredt?

Eller tett?

Oppsummering og veien videre

For å søke om midler fra tilskuddsordningen for klima- og miljøvennlig byutvikling og god framkommelighet er det en forutsetning at de lokale partene forplikter seg til å følge opp nullvekstmålet for persontransport med bil.

Nullvekstmålet betyr at vi ikke skal kjøre mer personbil enn i dag selv om befolkningen øker. Gjennomgangstrafikk og næringstrafikk kan vokse.

En enkel beregning viser at bilandelen i Mjøsbyen må ned fra dagens 73 prosent til 69 prosent i 2037 for å nå nullvekstmålet.

Bil er den dominerende transportformen i Mjøsbyen i dag, og vil fremdeles være det selv om nullvekstmålet nås: Hvis alle dropper en bilreise i uka kommer vi langt.

Måloppnåelse krever samtidig vilje til satsing på helhetlig virkemiddelbruk, dvs. en kombinasjon av gang-, sykkel- og kollektivtiltak, regulering av biltrafikken og arealpolitikk.

For å komme videre i arbeidet med mulige finansieringsløsninger/samarbeid med statlige myndigheter på areal- og transportområdet må kommunene i Mjøsbyensamarbeidet avgjøre om det er aktuelt å slutte seg til nullvekstmålet. Kommunene må også forplikte seg til å gjennomføre tiltak innenfor egne ansvarsområder som bidrar til måloppnåelse.

I dette notatet har vi gjort en enkel vurdering av måloppnåelse, men vi har ikke sett nærmere på hvilke konkrete tiltak som må til for å nå målet i Mjøsbyen. En slik utredning bør gjennomføres dersom det er aktuelt å slutte seg til nullvekstmålet.

Dersom det ikke er aktuelt for partnerne å gi sin tilslutning til nullvekstmålet er vårt råd at Mjøsbyen søker andre finansieringsløsninger enn den nye tilskuddsordningen.

Kontakt

Alberte Ruud
Seniorrådgiver mobilitet og samfunn
Norconsult

Tor Atle Odberg
Seniorrådgiver byutvikling
Norconsult
tor.atle.odberg@norconsult.com